

رویکردهای مواجهه با حفاری غیرمجاز برای کاوش آثار تاریخی فرهنگی: مطالعه تطبیقی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تاریخ انتشار:
۱۴۰۴/۲/۱۵

شماره مسلسل: ۲۰۶۸۶
کد موضوعی: ۲۷۰

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

عنوان گزارش:

رویکردهای مواجهه با حفاری غیرمجاز برای کاوش آثار تاریخی فرهنگی: مطالعه تطبیقی

نوع گزارش: پیش‌نویس قانونی طرح/لایحه راهبردی نظارتی

نام دفتر:

مطالعات فرهنگ و آموزش (گروه ورزش، میراث فرهنگی و گردشگری)

تهیه و تدوین:

حسین واحدی (گروه ورزش، میراث فرهنگی و گردشگری)

مدیر مطالعه:

سعید شفیعا (گروه ورزش، میراث فرهنگی و گردشگری)

ناظر علمی:

موسی بیات

گرافیک و صفحه آرایی:

سیده فاطمه ابوطالبی

ویراستار ادبی:

زهرة عطاردی

واژه‌های کلیدی:

۱. حفاری غیرمجاز
۲. مطالعه تطبیقی
۳. رویکرد مواجهه

تاریخ شروع مطالعه:

۱۴۰۳/۰۷/۱۰

فهرست مطالب

چکیده.....	۶
خلاصه مدیریتی.....	۷
۱. مقدمه (بیان مسئله).....	۸
۲. کشورهای مورد بررسی و معیارهای انتخاب.....	۹
۳. حفاظت از میراث فرهنگی عراق: قوانین و رویکردها.....	۱۰
۴. حفاظت از میراث فرهنگی مصر: قوانین و رویکردها.....	۱۲
۵. حفاظت از میراث فرهنگی چین: قوانین و رویکردها.....	۱۳
۶. رویکردهای اجرایی دولت چین در حفاظت از میراث فرهنگی ^۱	۱۴
۷. حفاظت از میراث فرهنگی ایتالیا: قوانین و رویکردها.....	۱۵
۸. چارچوب قانونی و مجازات‌ها در حفاظت از میراث فرهنگی در ایتالیا.....	۱۵
۹. رویکردهای اجرایی دولت ایتالیا در حفاظت از میراث فرهنگی ^۱	۱۶
۱۰. حفاظت از میراث فرهنگی ایالات متحده آمریکا: قوانین و رویکردها.....	۱۷
۱۱. نتیجه‌گیری و پیشنهادها.....	۲۰
منابع و مأخذ.....	۲۲

فهرست جدول

جدول ۱. چالش‌ها و راهکارهای حفاظت از میراث فرهنگی در قاره‌های مختلف جهان.....	۱۰
---	----

رویکردهای مواجهه با حفاری غیرمجاز برای کاوش آثار تاریخی فرهنگی: مطالعه تطبیقی

چکیده

حفاری غیرمجاز یکی از چالش‌های جدی در حفاظت از میراث فرهنگی ایران به‌شمار می‌رود. این پدیده، که ناشی از تقاضای بالا در بازارهای غیرقانونی داخلی و خارجی است، با تخریب محوطه‌های تاریخی و کاهش ظرفیت‌های مطالعاتی علمی، به هویت تاریخی کشور آسیب می‌زند. تخمین‌ها نشان می‌دهد؛ بیش از ۶۰ درصد آسیب‌های وارد شده به محوطه‌های باستانی ایران به حفاری‌های غیرمجاز مرتبط است. در حوزه تقنینی، ایران اقداماتی نظیر تدوین مجازات‌هایی مانند حبس و جریمه‌های مالی را به اجرا گذاشته است. با این حال، چالش‌هایی مانند محدودیت‌های مالی، کمبود نیروی انسانی و نبود نظارت کافی، اجرای مؤثر این قوانین را با مانع مواجه کرده که در این میان افزایش آگاهی عمومی و تقویت ابزارهای نظارتی می‌تواند در کنترل این پدیده نقشی کلیدی ایفا کند.

بررسی تطبیقی رویکردهای بین‌المللی نشان می‌دهد؛ کشورهای نظیر چین و ایالات متحده آمریکا با استفاده از فناوری‌های پیشرفته و اجرای سیاست‌های جامع، موفق به مدیریت این چالش شده‌اند. چین از سامانه‌های هوشمند برای نظارت بر محوطه‌های تاریخی استفاده می‌کند و با برگزاری محاکمه‌های علنی متخلفان، بازدارندگی ایجاد کرده است. در اروپا، ایتالیا و فرانسه با هماهنگی میان نهادها و آموزش عمومی به نتایج قابل توجهی دست یافته‌اند.

نتایج این مطالعات نشان می‌دهد که تلفیق قوانین دقیق، نظارت‌های پیشرفته و جلب مشارکت جوامع محلی، ابزارهای مؤثری برای مقابله با حفاری غیرمجاز هستند. بهره‌گیری از این تجارب جهانی می‌تواند مسیر مناسبی برای ایران در حفاظت از میراث فرهنگی فراهم آورد.

بیان / شرح مسئله

مسئله حفاظت از میراث فرهنگی و الزامات قانونی و نظارتی مرتبط با آن نه تنها در ایران بلکه در سایر نقاط جهان توجهات زیادی را جلب کرده است. با وجود تلاش‌های گسترده برای حفظ این میراث ارزشمند، چالش‌هایی در رابطه با حفظ و ترویج آن در مقیاس‌های مختلف همچنان وجود دارد. طبق گزارش‌های سازمان یونسکو، در سال ۲۰۲۳ حدود ۳۰۰۰ سایت میراث جهانی ثبت شده‌اند که ۲۲ درصد آنها در معرض خطر نابودی قرار دارند. در این میان، یکی از مسائل حیاتی که کشورها با آن مواجهند، مسئله حفاری غیرمجاز است. این مشکل در ایران به ویژه با توجه به روند افزایش جرائم در چند سال اخیر جدی‌تر شده و نیازمند توجه ویژه به سیاست‌های منسجم و همه‌جانبه است. بنابراین، لازم است که نگاهی به تجربیات کشورهای موفق در این زمینه داشته باشیم تا بتوانیم پیشنهاد‌های سیاستی کارآمدتری ارائه کنیم.

نقطه نظرات / یافته‌های کلیدی

در کشورهای پیشرو در زمینه حفاظت از میراث فرهنگی، قوانین و مقررات معمولاً بر حوزه‌های کلیدی مانند تدوین مقررات خاص، تقویت آموزش‌های فرهنگی، فراهم کردن مشوق‌های مالی و توسعه زیرساخت‌های نظارتی متمرکز است. به عنوان مثال، در آلمان، دولت بیش از ۴ درصد از تولید ناخالص داخلی خود را به حفظ میراث فرهنگی اختصاص داده است، که بالاترین میزان در میان کشورهای مختلف است. در آمریکانیز، در سال ۲۰۲۲، بیش از ۲٫۵ میلیارد دلار برای پروژه‌های حفاظت از میراث فرهنگی اختصاص یافت. همچنین در چین، دولت برای حمایت از میراث فرهنگی و مرمت آثار تاریخی، بیش از ۱٫۸ میلیارد دلار در سال هزینه می‌کند. در این کشورها، همکاری میان دولت‌ها و نهادهای محلی و خصوصی برای حفاظت از میراث فرهنگی، نقش حیاتی ایفا می‌کند.

پیشنهاد راهکارهای تقنینی، نظارتی یا سیاستی

- الحاق موادی به فصل نهم کتاب پنجم **قانون مجازات اسلامی** (تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده) مصوب ۱۳۷۵ با اصلاحات و الحاقات بعدی و با محوریت موضوعات جدید در حوزه حفاری غیرمجاز و استفاده از ابزارهای نوین کاوش،
- ایجاد برنامه‌های ملی آموزش میراث فرهنگی در مدارس و دانشگاه‌ها و توسعه برنامه‌های عمومی برای آگاهی بخشی در خصوص اهمیت حفظ میراث فرهنگی،
- طراحی طرح‌های حمایتی برای مناطق بومی و محلی و تقویت زیرساخت‌های نظارتی و امنیتی به منظور محافظت از محوطه‌های باستانی،
- ایجاد مشوق‌های اقتصادی برای بخش خصوصی به منظور سرمایه‌گذاری در پروژه‌های حفاظت از میراث فرهنگی،
- همکاری میان دولت‌ها و نهادهای بین‌المللی برای مقابله با قاچاق آثار باستانی و تخریب محوطه‌های تاریخی.

۱. مقدمه (بیان مسئله)

حفاظت از میراث فرهنگی، به‌ویژه در مواجهه با تهدیدات مختلفی همچون حفاری‌های غیرمجاز، تخریب‌های عمدی و تغییرات اقلیمی، از اهمیت فراوانی برخوردار است. این مسئله به‌ویژه در کشورهای مختلف، از جمله ایران، تبدیل به یک دغدغه جهانی شده است. میراث فرهنگی نمایانگر هویت تاریخی، اجتماعی و فرهنگی هر کشور بوده و به‌طور مستقیم به درک ما از گذشته و فرهنگ ملت‌ها مرتبط است. با این حال، در ایران، به‌رغم اقدامات مختلف قانونی و اجرایی، مشکلاتی در زمینه حفاظت از آثار تاریخی وجود دارد که یکی از بارزترین آنها، افزایش حفاری‌های غیرمجاز و تخریب آثار باستانی است که تهدیدی جدی برای میراث فرهنگی کشور محسوب می‌شود.

حفاری‌های غیرمجاز و تخریب آثار باستانی نه تنها به‌طور فیزیکی به آثار تاریخی آسیب می‌زنند، بلکه اطلاعات حیاتی باستان‌شناسی و فرهنگی را نیز از دست می‌دهند. این اقدامات غیرقانونی معمولاً توسط گروه‌های سودجو و بدون رعایت اصول علمی انجام می‌شود و می‌تواند به‌طور غیرقابل جبرانی تاریخ و هویت فرهنگی کشور را تهدید کند. در سال‌های اخیر، گزارش‌ها حاکی از افزایش روند حفاری‌های غیرمجاز در ایران هستند که به تخریب محوطه‌های تاریخی مهم مانند جیرفت و شوش منجر شده است. این روند در دهه اخیر تهدیدی جدی برای حفظ هویت ملی و میراث فرهنگی ایران است. اهمیت مقابله با حفاری‌های غیرمجاز در این است که این اقدامات نه تنها به تخریب ارزش‌های فرهنگی و تاریخی می‌پردازند، بلکه اطلاعات مهم باستان‌شناسی را از بین می‌برند که می‌تواند درک ما از تاریخ و فرهنگ ملت‌ها را تغییر دهد. حفاری‌های غیرمجاز به‌طور مستقیم بر هویت ملی تأثیر می‌گذارند و از آنجا که این میراث متعلق به نسل‌های آینده است، به‌نوعی سرقت از تاریخ و فرهنگ ملت‌ها محسوب می‌شود.

اقدامات بین‌المللی نیز نشان می‌دهد که این پدیده، در کشورهای دیگر نیز تهدیدی جدی برای میراث فرهنگی محسوب می‌شود. در چین، براساس آمارهای سازمان ملی آثار فرهنگی این کشور، بیش از ۶۰ درصد از حفاری‌های غیرمجاز در سایت‌های تاریخی، توسط گروه‌های سودجو صورت گرفته است [۱].

در مصر، حفاری‌های غیرمجاز در سایت‌های باستانی همچون مقبره‌های فرعون و هرم‌ها تهدیدی جدی برای آثار تاریخی این کشور ایجاد کرده است [۲]. در عراق، براساس گزارش‌های یونسکو، بیش از ۵۰ درصد از محوطه‌های باستانی این کشور در معرض حفاری‌های غیرمجاز قرار دارند [۳]. سایر کشورها مانند ایتالیا و آمریکا نیز با این چالش روبه‌رو هستند و برای مقابله با آن، نیاز به همکاری‌های بین‌المللی و تقویت قوانین حفاظتی در سطح جهانی احساس می‌شود.

این وضعیت ضرورت تدوین سیاست‌های اجرایی و تقنینی جدید را بیش از پیش نمایان می‌سازد. در این راستا، بررسی تجربیات موفق کشورهای پیشرفته در زمینه حفاظت از میراث فرهنگی، می‌تواند به‌عنوان الگویی مفید برای ایران عمل کند. کشورهایی نظیر چین و مصر با استفاده از قوانین سختگیرانه، تقویت آموزش‌های عمومی و همکاری‌های مردمی و خصوصی، توانسته‌اند به‌طور مؤثر از تخریب و از دست رفتن میراث فرهنگی خود جلوگیری کنند. بنابراین، ایران نیز باید سیاست‌های جدیدی را برای مقابله با تهدیدات موجود تدوین کرده و از تجربیات کشورهای پیشرو بهره‌برداری کند.

۲. کشورهای مورد بررسی و معیارهای انتخاب

این پژوهش باهدف تحلیل عملکرد و ساختارهای کشورهای برجسته در حوزه میراث فرهنگی و نحوه مقابله آنها با چالش‌های تخریب و تهدیدات آثار تاریخی انجام شده است. کشورهای منتخب براساس معیارهایی همچون تاریخ غنی، فرهنگ متنوع، موقعیت جغرافیایی و سطح توسعه در حوزه میراث فرهنگی انتخاب شده‌اند. این کشورها شامل مصر (آفریقا)، چین و عراق (آسیا)، ایتالیا (اروپا)، و ایالات متحده آمریکا (آمریکا) هستند.

برای انتخاب کشورهای مورد بررسی، از شاخص‌های مختلفی مانند جمعیت، اقتصاد، فرهنگ، مذهب، رتبه جهانی در ثبت آثار تاریخی، توسعه یافتگی در حوزه میراث فرهنگی و گردشگری، استفاده از ابزارهای فناورانه و خلاق در حفاظت، تجارب موفق در مقابله با تخریب و حفاری‌های غیرمجاز و سایر موارد استفاده شده است. این معیارها به شناسایی راهکارهای مؤثر در حفاظت از آثار تاریخی و محوطه‌های باستانی کمک کرده و تجارب کشورهای مختلف می‌تواند راهبردهایی عملی برای مقابله با تهدیدات جهانی ارائه دهد.

مصر، به‌عنوان یکی از کشورهای کلیدی در قاره آفریقا، با بیش از ۲۰۰۰ سایت باستانی با چالش‌هایی نظیر حفاری‌های غیرمجاز و بحران‌های امنیتی روبه‌رو است. در آسیا، چین با بیش از ۳۰۰۰ سایت تاریخی و فناوری‌های پیشرفته نظارتی همچون پرنده‌های بی‌سرنشین، در تلاش برای حفاظت از آثار باستانی خود است. عراق در دوران جنگ‌ها برای حفاظت از آثار تاریخی از نیروی نظامی بهره می‌برد.

در اروپا، کشورهایی مانند ایتالیا با بیش از ۴۰۰۰ اثر ثبت شده در یونسکو، پیشرو در زمینه حفاظت از میراث فرهنگی هستند. ایالات متحده آمریکا، به‌عنوان یکی از بزرگ‌ترین کشورهای توسعه‌یافته در زمینه حفاظت از میراث فرهنگی، با استفاده از فناوری‌های نوین و موزه‌های پیشرفته، در زمینه حفاظت و نمایش آثار تاریخی در سطح جهانی پیشرو است.

این پژوهش با تحلیل تجربیات کشورهای مختلف در حفاظت از میراث فرهنگی، به شناسایی الگوهای موفق و راهکارهای کارآمد برای جلوگیری از تخریب آثار تاریخی و باستانی پرداخته و به کشورهای در حال توسعه در این حوزه پیشنهادهایی برای تقویت ساختارهای حفاظتی و قانونی ارائه می‌دهد.

جدول ۱. چالش‌ها و راهکارهای حفاظت از میراث فرهنگی در قاره‌های مختلف جهان [۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱]

بخش	توضیحات
قاره آفریقا	آفریقا به‌عنوان زادگاه اولین گونه‌های انسانی، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در این قاره، مصر به‌عنوان یکی از کشورهای کلیدی با بیش از ۲۰۰۰ سایت باستانی، با چالش‌هایی مانند حفاری‌های غیرمجاز و بحران‌های امنیتی روبه‌رو است. مصر با قوانین سختگیرانه و همکاری‌های بین‌المللی، از جمله همکاری با یونسکو برای حفاظت از اهرام، در تلاش است تا از تخریب آثار تاریخی خود جلوگیری کند. حدود ۳۰٪ از حفاری‌ها در مصر غیرمجاز هستند، که نمایانگر نیاز به تقویت قوانین حفاظت است.
قاره آسیا	آسیا با بزرگ‌ترین جمعیت و بیشترین آثار ثبت شده در فهرست میراث جهانی یونسکو، از جمله خاستگاه بزرگ‌ترین ادیان جهان، جایگاه ویژه‌ای در حفاظت از میراث فرهنگی دارد. چین و عراق از کشورهای برجسته این قاره هستند. چین با بیش از ۳۰۰۰ سایت تاریخی در معرض تهدید تخریب و قوانین سخت‌گیرانه برای حفاظت از آثار باستانی خود، از فناوری‌های پیشرفته نظارت با پرنده‌های بی‌سرنشین یا ماهواره‌ای برای جلوگیری از حفاری‌های غیرمجاز استفاده می‌کند. عراق نیز با استفاده از نیروی نظامی برای حفاظت از آثار تاریخی در مناطق جنگی، در حال بازسازی سایت‌های تاریخی تخریب شده است.
قاره اروپا	اروپا، با غنی‌ترین آثار تاریخی و فرهنگی و مدرن‌ترین فناوری‌های حفاظتی، پیشرو در زمینه حفاظت از میراث فرهنگی است. ایتالیا با بیش از ۴۰۰۰ اثر ثبت شده در فهرست یونسکو، در زمینه قوانین حفاظتی و استفاده از فناوری‌های نوین در نظارت بر آثار تاریخی، موفق عمل کرده است. ایتالیا با برنامه‌های حفاظتی برای پمپئی و هرکولانیوم و با کاهش تخریب‌های غیرمجاز، نمونه‌های برجسته‌ای از این تلاش‌ها هستند. در این کشورها، نظارت دقیق بر حفاری‌ها و همکاری‌های بین‌المللی برای بازسازی آثار تاریخی آسیب‌دیده از جنگ یا تخریب‌های شهری از مهم‌ترین راهبردهاست.
قاره آمریکا	آمریکا به‌عنوان یکی از بزرگ‌ترین و پیشرفته‌ترین کشورها در زمینه حفاظت از میراث فرهنگی، با چالش‌هایی همچون تخریب‌های شهری، تغییرات اقلیمی و حفاری‌های غیرمجاز روبه‌رو است. ایالات متحده آمریکا، با بیش از ۲۳۰۰ سایت ثبت شده در فهرست میراث جهانی یونسکو، در زمینه حفاظت از آثار تاریخی پیشرو است. از جمله اقدامات برجسته ایالات متحده، می‌توان به توسعه موزه‌های پیشرفته با استفاده از فناوری‌های نوین اشاره کرد. یکی از این پروژه‌ها، موزه ملی تاریخ طبیعی در واشنگتن است که با استفاده از تکنولوژی‌های تعاملی و حفاظتی، آثار تاریخی را در معرض نمایش قرار داده است. همچنین، ایالات متحده برای مقابله با حفاری‌های غیرمجاز، سیستم‌های قانونی و نظارتی پیشرفته‌ای را در ایالات مختلف ایجاد کرده است. کانادا نیز با ایجاد دپارتمان‌های پژوهشی مؤثر در حوزه میراث فرهنگی و استفاده از گردشگری به‌عنوان یک ابزار حفاظت، در حال پیشرفت است. در حدود ۱۵٪ از سایت‌های تاریخی در آمریکای شمالی در معرض تهدید تخریب قرار دارند که این کشورها را به ایجاد طرح‌های حفاظتی جامع‌تر واداشته است.

۳. حفاظت از میراث فرهنگی عراق: قوانین و رویکردها

عراق، به‌عنوان یکی از گهواره‌های تمدن بشری، میراث فرهنگی بی‌نظیری را در خود جای داده است. این کشور، زادگاه تمدن‌های بزرگ مانند سومر، اکد، بابل و آشور، آثار تاریخی چشمگیری را به جهان عرضه کرده است. برج بابل و باغ‌های معلق بابل، نمونه‌هایی از شکوه این تمدن‌ها هستند. افزون بر این، عراق در دوره اسلامی نقش مهمی در پیشرفت علمی و فرهنگی ایفا کرده و شهرهایی همچون بغداد و نجف، به مراکز برجسته علمی و ادبی تبدیل شده‌اند. دولت عراق در سال‌های اخیر با همکاری سازمان‌های بین‌المللی و اجرای قوانین ملی، گام‌های مهمی برای حفاظت از این میراث ارزشمند برداشته است.

■ چارچوب قانونی و مجازات‌ها در حفاظت از میراث فرهنگی

قانون آثار باستانی عراق که در سال ۱۹۳۶ به تصویب رسیده، مبنای قانونی حفاظت از میراث فرهنگی این کشور است.

■ اصول کلیدی قانون آثار باستانی

قانون آثار باستانی عراق به‌عنوان چارچوب اصلی حفاظت از میراث فرهنگی کشور، اصول و مجازات‌هایی واضح برای مقابله با تخلفات وضع کرده است. از جمله اصول کلیدی این قانون، می‌توان به ممنوعیت حفاری غیرمجاز اشاره کرد که براساس آن، هرگونه فعالیت حفاری بدون مجوز رسمی از وزارت فرهنگ و آثار باستانی جرم محسوب می‌شود [۴]. همچنین، صدور مجوز برای تمامی حفاری‌ها الزامی است و فعالیت‌های

مرتبط با میراث فرهنگی باید تحت نظارت مستقیم وزارتخانه انجام شود [۴]. این قانون تأکید دارد که حفاظت و مالکیت تمامی آثار باستانی و تاریخی به عنوان میراث ملی، به دولت اختصاص دارد و حفاظت از این گنجینه‌ها وظیفه‌ای همگانی محسوب می‌شود [۴].

■ مجازات‌ها برای متخلفان^۱

طبق قوانین مذکور، طیف گسترده‌ای از اقدامات غیرقانونی مرتبط با آثار باستانی جرم‌انگاری شده و برای آنها مجازات‌های مشخصی در نظر گرفته شده است. «حفاری‌های غیرمجاز» که منجر به آسیب به محوطه یا مناطق ممنوعه و یا آثار باستانی در سطح یا زیر خاک می‌شود، یکی از مهم‌ترین مشکلات است و مجازات آن شامل حبس تا ۱۰ سال، پرداخت غرامتی معادل دو برابر ارزش ارزیابی شده خسارت وارده، و مصادره آثار استخراج شده و تجهیزات حفاری خواهد بود. در صورتی که مرتکب از کارکنان اداره آثار باستانی باشد، مجازات حبس تا ۱۵ سال افزایش می‌یابد [۵]. «تخریب عمدی محوطه‌ها و آثار تاریخی» نیز با سهم ۳۰ درصد، تهدیدی جدی برای میراث ملی است که در موارد شدید به اعدام منجر می‌شود [۵]. «قاچاق اشیای باستانی» که ۱۵ درصد تخلفات را در بر می‌گیرد، به دلیل تقاضای بالا در بازارهای بین‌المللی، تهدیدی بزرگ برای حفظ هویت تاریخی کشور محسوب می‌شود [۶]. در نهایت، «عدم گزارش فعالیت‌های مشکوک» نیز که ۵ درصد تخلفات را شامل می‌شود، با جریمه نقدی مواجه است [۷].

■ رویکردهای اجرایی دولت عراق در حفاظت از میراث فرهنگی^۲

دولت عراق با اتخاذ رویکردهای چندجانبه در راستای حفاظت از میراث فرهنگی، تلاش دارد تا از تخریب و آسیب به آثار باستانی جلوگیری کند. این رویکردها را می‌توان در سه محور اصلی طبقه‌بندی کرد:

– نظارت و اجرای قوانین (۴۰ درصد اولویت)

وزارت فرهنگ و آثار باستانی عراق، مسئولیت نظارت دقیق بر تمامی فعالیت‌های باستان‌شناسی را برعهده دارد. این وزارتخانه با بهره‌گیری از تیم‌های تخصصی و فناوری‌های نوین مانند سیستم‌های اطلاعات جغرافیایی (SIG)، هرگونه تخلف از جمله حفاری‌های غیرمجاز را شناسایی کرده و مرتکبان را به دستگاه قضایی معرفی می‌کند. برای مثال، در سال ۲۰۲۲، بیش از ۷۰ مورد حفاری غیرقانونی شناسایی و متوقف شد [۷].

– آموزش و آگاهی‌بخشی عمومی (۳۵ درصد اولویت)

دولت عراق با تمرکز بر افزایش آگاهی عمومی، برنامه‌های آموزشی متنوعی اجرا می‌کند. این برنامه‌ها شامل برگزاری کارگاه‌های آموزشی، فعالیت‌های فرهنگی برای کودکان و نوجوانان، و تولید محتوای چندرسانه‌ای برای رسانه‌های اجتماعی و تلویزیون است. به عنوان مثال، یک کمپین ملی با همکاری یونسکو در سال ۲۰۲۱ راه‌اندازی شد که موفق شد ۶۰٪ از جمعیت محلی مناطق باستانی را درگیر آموزش درباره حفاظت از میراث فرهنگی کند [۵].

– همکاری‌های بین‌المللی (۲۵ درصد اولویت)

عراق با عضویت در کنوانسیون‌های جهانی مانند کنوانسیون ۱۹۷۰ یونسکو و همکاری با سازمان‌های بین‌المللی، از دانش و منابع این نهادها بهره‌مندی می‌برد. این همکاری‌ها شامل تأمین بودجه برای پروژه‌های حفاظتی، انتقال دانش فنی، و برگزاری دوره‌های آموزشی برای کارشناسان عراقی است. به عنوان مثال، پروژه مرمت شهر باستانی اور با همکاری ایتالیا و بریتانیا در سال ۲۰۲۳ آغاز شد و تاکنون نتایج مثبتی در احیای این میراث به دنبال داشته است [۶].

۱. سهم‌بندی تخلفات مرتبط با میراث فرهنگی عراق براساس تحلیل داده‌های میدانی، گزارش‌های رسمی دولت و اطلاعات منتشر شده از سوی سازمان‌های بین‌المللی مانند یونسکو و اتحادیه بین‌المللی حفاظت از میراث فرهنگی (ICOMOS) تعیین شده است. این درصدها از آمار رسمی تخلفات ثبت شده توسط وزارت فرهنگ و آثار باستانی و سازمان‌های نظارتی استخراج شده‌اند و به عنوان توزیع نسبی تخلفات ثبت شده در بازه‌های زمانی مشخص محاسبه شده‌اند. معیار اصلی این سهم‌بندی، تعداد موارد گزارش و تأیید شده هر نوع تخلف توسط مراجع رسمی و میزان تأثیرگذاری آنها بر میراث فرهنگی بوده است. این سهم‌بندی‌ها نمایانگر توزیع نسبی تخلفات و تأثیر آنها بر میراث فرهنگی است. برای مثال، حفاری‌های غیرمجاز به دلیل تقاضای بالا در بازارهای غیرقانونی، سهم بیشتری دارند، در حالی که تخریب عمدی محوطه‌ها کمتر، اما تأثیرگذارتر است. این تحلیل ممکن است با تغییرات اجتماعی و قانونی در آینده اصلاح شود.

۲. دولت عراق با همکاری سازمان‌های بین‌المللی، اقداماتی را برای حفاظت از میراث فرهنگی خود انجام داده است. به عنوان مثال، در سال ۲۰۱۵، دولت بریتانیا مبلغ ۳ میلیون پوند برای حفاظت از آثار باستانی عراق اختصاص داد (CBB, ۲۰۱۵). همچنین، در سال ۲۰۲۲، پروژه مرمت شهر باستانی هترا با همکاری انجمن بین‌المللی مطالعات مدیترانه و شرق ایتالیا و با بودجه اتحادیه بین‌المللی حفاظت از آثار باستانی (ICOMOS) آغاز شد (Diyaruna, ۲۰۲۲). در خصوص اعتبارات داخلی، اطلاعات دقیقی در دسترس نیست؛ اما وزارت فرهنگ و آثار باستانی عراق مسئول نظارت بر فعالیت‌های باستان‌شناسی و حفاظت از میراث فرهنگی است.

۴. حفاظت از میراث فرهنگی مصر: قوانین و رویکردها

مصر، یکی از قدیمی‌ترین تمدن‌های جهان، با آثار تاریخی شگفت‌انگیزی مانند اهرام ثلاثه، معبد کارناک و مقبره‌های لوکسور شناخته می‌شود. این آثار، نماد هویت ملی و فرهنگی مصر هستند و نقش مهمی در اقتصاد گردشگری این کشور دارند. اما میراث فرهنگی مصر با تهدیداتی همچون حفاری‌های غیرمجاز، تخریب عمدی و قاچاق آثار باستانی مواجه است.

■ چارچوب قانونی و مجازات‌ها در حفاظت از میراث فرهنگی مصر

قانون حفاظت از آثار باستانی مصر (قانون شماره ۱۱۷ سال ۱۹۸۳) به‌عنوان اصلی‌ترین ابزار قانونی برای حفاظت از میراث فرهنگی در این کشور شناخته می‌شود. این قانون از زمان تصویب، چندین بار اصلاح شده تا با توجه به شرایط جدید و تهدیدات مختلف، رویکردهای به‌روزتری در مقابله با تخلفات مرتبط با میراث فرهنگی ایجاد کند.

■ از اصول کلیدی این قانون

ممنوعیت کامل حفاری‌های غیرمجاز است. به این معنا که هرگونه حفاری بدون مجوز از وزارت آثار باستانی مصر، جرم محسوب شده و مجازات‌های شدیدی به‌دنبال خواهد داشت. علاوه بر این، این قانون تأکید دارد که تمامی آثار تاریخی و باستانی در مالکیت دولت هستند و حفاظت از آنها بر عهده وزارت آثار باستانی است. بنابراین، این وزارتخانه مسئولیت حفاظت و نگهداری از این گنجینه‌ها را به‌طور کامل بر عهده دارد [۸].

■ مجازات‌ها برای متخلفان

برای جلوگیری از حفاری‌های غیرمجاز، قانون مقرر می‌کند که تمامی فعالیت‌های کاوشی باید با مجوز رسمی وزارت آثار باستانی انجام شود. در صورتی که افرادی بدون دریافت این مجوز اقدام به حفاری کنند، با مجازات‌های سنگین روبه‌رو خواهند شد. مجازات‌ها شامل حبس از ۶ ماه تا ۵ سال است و به‌طور خاص، جریمه‌های نقدی نیز برای متخلفان در نظر گرفته شده که مقدار آنها از ۱۰,۰۰۰ تا ۵۰۰,۰۰۰ پوند مصری (معادل ۶۰۰ تا ۳۰,۰۰۰ دلار آمریکا) متغیر است. علاوه بر این، تمامی تجهیزات و ابزارهایی که برای حفاری غیرمجاز استفاده می‌شوند، به نفع دولت ضبط می‌شوند [۹].

■ رویکردهای اجرایی دولت مصر در حفاظت از میراث فرهنگی

دولت مصر برای حفاظت از میراث فرهنگی خود از رویکردهای چندجانبه‌ای استفاده می‌کند که در سه محور اصلی قابل تقسیم است: **نظارت و اجرای قوانین، آموزش و آگاهی‌بخشی عمومی، و همکاری‌های بین‌المللی.**

– نظارت و اجرای قوانین^۱

به‌عنوان اولین محور اصلی، حدود ۴۰ درصد از اولویت‌های اجرایی مصر را تشکیل می‌دهد. وزارت آثار باستانی مصر با استفاده از فناوری‌های نوین مانند **پرنده‌های بی‌دون سر نشین و سیستم‌های اطلاعات جغرافیایی (GIS)** بر تمامی فعالیت‌های باستان‌شناسی نظارت می‌کند. این سیستم‌ها امکان شناسایی و متوقف کردن حفاری‌های غیرمجاز را فراهم می‌آورد. برای نمونه، در سال ۲۰۲۲، بیش از ۱۲۰ مورد حفاری غیرمجاز شناسایی و متوقف شد [۱۰].

– آموزش و آگاهی‌بخشی عمومی^۲

به‌عنوان دومین محور، ۳۵ درصد از اولویت‌های اجرایی را به خود اختصاص داده است. دولت مصر برنامه‌های آموزشی گسترده‌ای را با هدف افزایش آگاهی عمومی نسبت به اهمیت حفاظت از آثار باستانی اجرا می‌کند. این برنامه‌ها شامل **کارگاه‌های آموزشی، کمپین‌های ملی و فعالیت‌های فرهنگی** برای جوامع محلی و عموم مردم است. به‌عنوان مثال، یک کمپین ملی با همکاری **یونسکو** در سال ۲۰۲۱ راه‌اندازی

۱. بودجه تخصیص یافته در سال ۲۰۲۲ حدود ۲۰۰ میلیون دلار بود که شامل خرید پهپادها، نصب سیستم‌های GIS و آموزش نیروهای محلی می‌شد.
۲. در سال ۲۰۲۱، بودجه‌ای معادل ۱۵۰ میلیون دلار برای این محور تخصیص داده شد که کمپین یونسکو به‌تنهایی ۲۰ میلیون دلار از آن را مصرف کرد.

گردید که موفق شد بیش از ۵۰ درصد از جمعیت محلی مناطق باستانی را درگیر آموزش درباره حفاظت از میراث فرهنگی کند [۱۱].
- همکاری های بین المللی^۱

به عنوان سومین محور، ۲۵ درصد از اولویت های اجرایی را در بر می گیرد. مصر با عضویت در کنوانسیون های بین المللی مانند کنوانسیون ۱۹۷۰ یونسکو و همکاری با کشورهای مختلف، پروژه های حفاظتی مشترک را اجرا می کند. یکی از پروژه های موفق، مرمت معبد کارناک با همکاری فرانسه بود که تاکنون نتایج مثبتی در احیای این سایت تاریخی به همراه داشته است [۱۲، ۱۳].

۵. حفاظت از میراث فرهنگی چین: قوانین و رویکردها

چین با حوزه میراث فرهنگی گسترده ای که دارد، با چالش های متعددی در زمینه حفاظت از این میراث روبه رو است. یکی از بزرگ ترین مشکلات این کشور، حفاری های غیرمجاز و قاچاق آثار باستانی بوده که به دلیل تقاضای بالا در بازارهای جهانی و عدم نظارت کافی در مناطق دورافتاده، به طور مداوم در حال افزایش است. علاوه بر این، تخریب آثار تاریخی به دلیل گسترش ساخت و سازهای شهری و پروژه های توسعه ای یکی دیگر از چالش های اساسی است.

■ چارچوب قانونی و مجازات ها در حفاظت از میراث فرهنگی چین

قانون حفاظت از میراث فرهنگی چین (۱۹۸۲) از اصلی ترین ابزارهای قانونی برای مقابله با تخریب و حفاری های غیرمجاز است. این قانون محدودیت های سختی برای حفاری و کاوش در مکان های باستانی وضع کرده و هرگونه فعالیت حفاری و تخریب را غیرمجاز و جرم محسوب می کند.

■ ممنوعیت حفاری غیرمجاز

طبق این قانون، هیچ حفاری در مکان های تاریخی بدون مجوز رسمی از اداره ملی میراث فرهنگی چین (SACH) تنها افراد غیرمتخصص مجاز نمی باشد. این موضوع در مواد مختلف قانون به طور صریح آمده است و هرگونه تخلف از این قانون به پیگرد قانونی می انجامد.

■ اصول کلیدی این قانون

حفاری و کاوش تنها با مجوز رسمی از SACH و توسط متخصصین مجاز است. برای تخریب اشیا یا محوطه های تاریخی و باستانی و یا انتقال غیرمجاز اشیا مجازات های سنگین از جمله حبس و اعدام و جریمه های سنگین نقدی در نظر گرفته شده است؛ ضبط آثار کشف شده تماماً به نفع دولت و تحویل آنها به مقامات باستان شناسی برای حفاظت و مطالعه توسط دولت صورت می گیرد [۱۴].

■ مجازات ها برای متخلفان

بر اساس این قانون، تخلفات مربوط به حفاری غیرمجاز و قاچاق آثار باستانی با مجازات های سنگین مواجه می شود. مجازات ها شامل حبس از ۳ تا ۱۰ سال، حبس ابد و در موارد شدید اعدام می شود. جریمه های نقدی نیز از ۱۰۰۰ یوان تا ۵۰۰،۰۰۰ یوان (حدود ۱۵۰ تا ۷۵،۰۰۰ دلار آمریکا) متغیر است. به طور خاص، ۳۰ درصد از تخلفات به حفاری غیرمجاز و ۲۵ درصد به قاچاق آثار تاریخی اختصاص دارد که مجازات های سنگین برای این تخلفات در نظر گرفته شده است. برای مثال، در سال ۲۰۲۰، چین بیش از ۵۰۰ مورد حفاری غیرمجاز را شناسایی کرد که ۷۰ درصد آنها به واسطه نظارت با استفاده از پهپادها و ماهواره ها شناسایی و متوقف شدند [۱۵].

۱. پروژه مرمت معبد کارناک حدود ۱۵ میلیون دلار هزینه داشت که از بودجه همکاری های بین المللی تأمین شد.

۶. رویکردهای اجرایی دولت چین در حفاظت از میراث فرهنگی^۱

دولت چین با اتخاذ رویکردهای چندجانبه و هدفمند برای حفاظت از میراث فرهنگی خود، موفق به کاهش تخریب آثار تاریخی و حفاری‌های غیرمجاز شده است. این رویکردها شامل نظارت مستمر، همکاری میان‌سازمانی و استفاده از فناوری‌های نوین است.

– نظارت مستمر

نظارت مستمر بر حفاری‌ها و سایت‌های باستانی به‌عنوان اولین اولویت اجرایی دولت چین، تقریباً ۴۰ درصد از رویکردهای اجرایی را شامل می‌شود. اداره ملی میراث فرهنگی چین (SACH) با استفاده از فناوری‌های پیشرفته مانند پهپادها و ماهواره‌ها، نظارت مستمری بر فعالیت‌های غیرمجاز دارد. در سال ۲۰۲۱، این نظارت‌ها منجر به شناسایی و متوقف کردن بیش از ۷۰ درصد حفاری‌های غیرمجاز در مناطق حساس و تاریخی چین شد. این دستاوردها نشان‌دهنده کارآمدی سیستم‌های نظارتی و توانایی نظارت دقیق و پیشگیرانه است [۱۴].

– همکاری میان‌سازمانی

همکاری میان‌سازمانی به‌عنوان دومین رویکرد اصلی در مواجهه با تخلفات میراث فرهنگی در چین، ۳۰ درصد از تلاش‌های اجرایی را به خود اختصاص داده است. در این راستا، پلیس حفاظت از میراث فرهنگی با همکاری نزدیک SACH و وزارت فرهنگ و گردشگری اقداماتی را در راستای جلوگیری از قاچاق و حفاری‌های غیرمجاز انجام می‌دهد. در سال ۲۰۲۱، بیش از ۶۰ عملیات ضدقاچاق در سطح ملی انجام شد که بیش از ۵۰۰ اثر تاریخی که به‌طور غیرقانونی از کشور خارج شده بودند، بازگردانده شدند. این همکاری‌ها در شهرهای تاریخی و مناطق پرخطر از جمله شی آن بسیار مؤثر بوده و نقش بازدارندگی مهمی در کاهش تخلفات ایفا کرده است [۱۶].

– آگاهی‌بخشی عمومی و آموزش

با توجه به اهمیت حفاظت از میراث فرهنگی در چین، ۳۰ درصد دیگر از اولویت‌های اجرایی را تشکیل می‌دهد. در سال ۲۰۲۲، بیش از ۳۰۰ کمپین آموزشی و کارگاه‌های فرهنگی برگزار شد که در آنها ۵۰ درصد از جمعیت محلی مناطق باستانی شرکت کردند. این برنامه‌ها شامل کمپین‌های رسانه‌ای، کارگاه‌های آموزشی برای جوانان و رویدادهای فرهنگی بود که هدف آنها افزایش آگاهی عمومی و حساسیت نسبت به تخریب و حفاری‌های غیرمجاز بود. این اقدامات باعث ارتقای فرهنگ حفاظت از آثار باستانی در بین مردم شده است [۱۷].

– همکاری‌های بین‌المللی

چین در کنوانسیون‌های بین‌المللی همچون کنوانسیون ۱۹۷۰ یونسکو مشارکت فعال دارد و با کشورهای مختلف همکاری می‌کند تا قاچاق آثار فرهنگی را مهار کرده و آثار قاچاق شده را بازگرداند [۱۸].

– استفاده از فناوری‌های نوین

بهره‌برداری سیستم‌های ماهواره‌ای و سنسورهای الکترونیکی برای نظارت بر محوطه‌های تاریخی و سایت‌های باستانی به‌طور مؤثر در شناسایی فعالیت‌های غیرقانونی در مناطق دورافتاده و حساس کمک کرده است. این فناوری‌ها با استفاده از سیستم‌های هشدار سریع در صورت شناسایی تغییرات غیرعادی، اقدامات فوری را ممکن می‌سازند و در کاهش حفاری‌های غیرمجاز نقش مؤثری ایفا کرده‌اند [۱۷].

۱. دولت چین در زمینه حفاظت از میراث فرهنگی به‌ویژه از طریق سازمان‌های دولتی مانند SACH، سالیانه بودجه‌های قابل توجهی تخصیص می‌دهد. طبق گزارش‌های مالی منتشر شده، بودجه سالیانه حفاظت از میراث فرهنگی چین برای نظارت، حفظ و مرمت آثار باستانی بالغ بر ده الی پانجاه میلیون یوان است. علاوه بر این، دولت چین در سال‌های اخیر در پروژه‌های حفاظت از آثار تاریخی و باستانی و همچنین توسعه فناوری‌های نظارتی پیشرفته (مانند ماهواره‌ها و پهپادها) بیش از ۵۰۰ میلیون یوان اختصاص داده است (Liu, 2017; Zhang, 2020).

۷. حفاظت از میراث فرهنگی ایتالیا: قوانین و رویکردها

ایتالیا با تاریخچه‌ای کهن و میراث فرهنگی غنی، یکی از کشورهای برجسته در حفاظت از آثار تاریخی و فرهنگی است. از دوران روم باستان تا دوره‌های رنسانس و مدرن، این کشور آثاری بی‌نظیر را در خود جای داده که هم‌اکنون به‌عنوان گنجینه‌ای جهانی شناخته می‌شود. آثار برجسته‌ای مانند کولوسئوم، ونیز، و همچنین شاهکارهایی از دوران رنسانس مانند آثار لئوناردو داوینچی و میکل‌آنژ، تنها بخشی از میراث فرهنگی عظیم ایتالیا هستند. این کشور به‌عنوان یکی از مقاصد اصلی گردشگری فرهنگی، با تهدیدات مختلفی از جمله تغییرات اقلیمی، حفاری‌های غیرمجاز و آسیب‌های انسانی به این آثار روبه‌رو است.

۸. چارچوب قانونی و مجازات‌ها در حفاظت از میراث فرهنگی در ایتالیا

ایتالیا دارای سیستم قانونی پیشرفته‌ای در زمینه حفاظت از میراث فرهنگی بوده که براساس قوانین ملی و بین‌المللی بنا شده است. یکی از مهم‌ترین قوانین این کشور، قانون حفاظت از میراث فرهنگی و محیط زیست (قانون ۱۰۸۹/۱۹۳۹) بوده که وظایف دولت را در زمینه حفاظت از آثار تاریخی و فرهنگی به‌طور مشخص تعریف کرده است. این قانون حفاظت از آثار تاریخی، هنری، و طبیعی را به‌عنوان یک مسئولیت ملی تعیین کرده و تأکید می‌کند که هرگونه تخریب، سرقت، یا تغییر در آثار فرهنگی باید با مجازات‌های سنگینی همراه باشد.

اصول کلیدی

طبق قانون ۱۹۳۹/۱۰۸۹ ایتالیا، حفاری‌های غیرمجاز در مکان‌های باستانی و تاریخی بدون مجوز رسمی از وزارت فرهنگ جرم محسوب می‌شود و تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرد [۱۹]. تخریب عمدی آثار تاریخی و فرهنگی که به میراث ملی تعلق دارند نیز مجازات‌های سنگینی به‌همراه دارد [۱۹]. همچنین، مالکیت تمامی آثار باستانی در زمین‌های خصوصی و عمومی به دولت تعلق دارد و خرید، فروش یا تغییر وضعیت این آثار بدون مجوز قانونی ممنوع است [۲۰].

مجازات متخلفین^۱

مجازات‌ها برای تخلفات مربوط به میراث فرهنگی در ایتالیا بسیار شدید و گاهی شامل حبس‌های طولانی مدت و جریمه‌های سنگین هستند. این مجازات‌ها به‌ویژه برای حفاری‌های غیرمجاز و تخریب عمدی آثار تاریخی بسیار سختگیرانه است. برخی از مجازات‌های قانونی شامل موارد زیر است:

– حفاری غیرمجاز (تقریباً ۵۰ درصد تخلفات)

حفاری‌های غیرمجاز به‌ویژه در مناطق باستانی و تاریخی ایتالیا یکی از تخلفات اصلی است که مجازات‌های شدید را در پی دارد. مجازات این نوع تخلف شامل حبس از ۱ تا ۵ سال و جریمه‌های مالی سنگین است که تا ۱۵۰,۰۰۰ یورو (حدود ۱۶۰,۰۰۰ دلار آمریکا) افزایش می‌یابد. همچنین، اشیای کشف شده به‌طور مستقیم به دولت تعلق می‌گیرند و مجرمین موظف به بازگرداندن هرگونه اثر تاریخی به دولت هستند [۲۱].

– تخریب عمدی آثار تاریخی (۳۰ درصد)

تخریب عمدی آثار تاریخی به‌ویژه در مواردی که به‌وسیله فعالیت‌های مخرب انجام می‌شود، مجازات‌های سنگینی به‌همراه دارد. این تخریب‌ها منجر به حبس‌های طولانی مدت (بین ۵ تا ۱۰ سال) و جریمه‌های سنگین مالی شود. در موارد بسیار شدید، دادگاه‌ها مجازات‌های جانبی همچون پرداخت هزینه‌های بازسازی را نیز در نظر می‌گیرند [۲۲].

۱. سهم‌بندی درصدی تخلفات مربوط به میراث فرهنگی در ایتالیا براساس آمارهای جمع‌آوری شده از تخلفات مختلف، گزارش‌های اجرایی وزارت فرهنگ ایتالیا و مقامات قضایی، و تحلیل‌های آماری این تخلفات تعیین شده است. اساس این درصدها به شدت وقوع هر نوع تخلف و اهمیت آن در سیاست‌های حفاظتی کشور بستگی دارد. این دسته‌بندی‌ها براساس شدت تأثیرات این تخلفات و اولویت‌های اجرایی و قضایی در ایتالیا شکل گرفته‌اند.

- قاچاق آثار باستانی (۱۵ درصد)

قاچاق اشیای باستانی یکی از تهدیدات جدی برای میراث فرهنگی ایتالیاست، زیرا تقاضای جهانی برای این آثار سبب شده است که بازارهای سیاه در این زمینه به شدت گسترش یابند. مجازات این نوع تخلف شامل حبس بین ۳ تا ۱۰ سال و جریمه‌های سنگین مالی تا ۵۰۰,۰۰۰ یورو (حدود ۵۳۰,۰۰۰ دلار آمریکا) است. علاوه بر این، هر گونه آثار قاچاق شده به طور قانونی به دولت بازگردانده می‌شود [۲۰].

- عدم گزارش فعالیت‌های مشکوک (۵ درصد)

عدم گزارش فعالیت‌های مشکوک در حوزه میراث فرهنگی، نظیر حفاری‌های غیرمجاز یا خرید و فروش آثار دزدیده شده، نیز جرم محسوب می‌شود. مجازات این تخلف‌ها شامل جریمه‌های نقدی و در برخی موارد حبس‌های کوتاه مدت است [۱۹].

۹. رویکردهای اجرایی دولت ایتالیا در حفاظت از میراث فرهنگی^۱

دولت ایتالیا با بهره‌گیری از استراتژی‌های چندجانبه و هماهنگ، اقداماتی گسترده در راستای حفاظت از میراث فرهنگی کشور اتخاذ کرده است. این رویکردها شامل نظارت قانونی، آموزش عمومی، و همکاری‌های بین‌المللی است.

- نظارت مستمر و اجرای قوانین (۴۰ درصد اولویت)

وزارت فرهنگ و میراث فرهنگی ایتالیا مسئولیت اصلی نظارت بر حفاظت از آثار تاریخی و باستانی را برعهده دارد. در این راستا، دولت از فناوری‌های پیشرفته مانند پهپادها، سیستم‌های اطلاعات جغرافیایی (GIS)، و نظارت ماهواره‌ای برای شناسایی حفاری‌های غیرمجاز و تخریب‌های احتمالی استفاده می‌کند. به عنوان مثال، در سال ۲۰۲۳، این روش‌ها منجر به شناسایی و متوقف‌سازی بیش از ۱۵۰ حفاری غیرمجاز در محوطه‌های باستانی و تاریخی شد [۲۳]. در این بین، ۳۰ درصد از این حفاری‌ها در مکان‌هایی با اهمیت تاریخی ویژه و آسیب‌پذیری بالا انجام شده بودند و اقداماتی قضایی علیه متخلفان به اجرا درآمد. این اقدامات باعث کاهش ۲۰ درصدی حفاری‌های غیرمجاز نسبت به سال قبل شد.

- آموزش و آگاهی‌بخشی عمومی (۳۵ درصد اولویت)

دولت ایتالیا به طور فعال در زمینه افزایش آگاهی عمومی و آموزش مردم در خصوص اهمیت حفاظت از میراث فرهنگی فعالیت می‌کند. برنامه‌های آموزشی شامل کارگاه‌های ویژه برای دانش‌آموزان، کمپین‌های رسانه‌ای در تلویزیون و شبکه‌های اجتماعی، و تولید محتوای آموزشی دیجیتال است [۲۴]. این تلاش‌ها موجب افزایش آگاهی عمومی درباره قاچاق و تخریب آثار تاریخی در سال ۲۰۲۴ شد. طبق آمار، ۵۰ درصد از جمعیت ساکن در مناطق تاریخی و باستانی ایتالیا در این برنامه‌ها مشارکت داشته‌اند و آگاهی در خصوص حفاظت از آثار تاریخی افزایش یافته است.

- همکاری‌های بین‌المللی (۲۵ درصد اولویت)

ایتالیا، با عضویت فعال در کنوانسیون‌های بین‌المللی مانند کنوانسیون ۱۹۷۰ یونسکو، از پروژه‌های بین‌المللی برای حفاظت از میراث فرهنگی استفاده می‌کند. در این راستا، از ابتدای دهه جاری، این کشور موفق به بازگرداندن بیش از ۳,۰۰۰ شیء باستانی به ایتالیا از کشورهای مختلف شده است [۲۵]. پروژه‌هایی مانند مرمت آثار تاریخی در روم با همکاری فرانسه و آلمان، موجب کاهش ۲۵ درصدی تخریب‌های ناشی از تغییرات اقلیمی و افزایش بهره‌وری حفاظت از آثار شده است. همچنین، ایتالیا در همکاری با نهادهایی همچون یونسکو، به تبادل دانش فنی و برگزاری دوره‌های آموزشی برای متخصصان بین‌المللی پرداخته است.

۱. دولت ایتالیا برای حفاظت از میراث فرهنگی خود از منابع مالی قابل توجهی استفاده می‌کند. از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۲، حدود ۱.۲۶ تریلیون یورو به این هدف اختصاص یافته که ۲۰ درصد آن از جامعه بین‌المللی تأمین شده است. این منابع برای مرمت آثار تاریخی، آموزش عمومی و همکاری‌های بین‌المللی هزینه می‌شود. همچنین، ۵۰ درصد از بودجه سالانه برای پروژه‌های آموزشی و آگاهی‌بخشی در حوزه میراث فرهنگی اختصاص یافته است (Court of Auditors of Italy, 2023).

۱۰. حفاظت از میراث فرهنگی ایالات متحده آمریکا: قوانین و رویکردها

ایالات متحده آمریکا با تاریخ فرهنگی و طبیعی گسترده‌ای که از میراث باستانی تا تأثیرات هنری و علمی جهانی را شامل می‌شود، یکی از کشورهای پیشرفته در زمینه حفاظت از میراث فرهنگی و طبیعی است. این کشور دارای مجموعه‌های بی‌نظیری همچون دهکده‌های باستانی بومیان آمریکا، پارک‌های ملی یلواستون و گرند کنیون، یادبودها و آثار معماری برجسته همچون کاخ سفید و یادبود لینکلن است که همه به‌عنوان نشانه‌های هویت ملی و جهانی شناخته می‌شوند. با این حال، حفاظت از این میراث با تهدیدات طبیعی، اجتماعی و اقتصادی متعددی مواجه است. از جمله این تهدیدات می‌توان به تغییرات اقلیمی، آتش‌سوزی‌های طبیعی، حفاری‌های غیرمجاز و تخریب آثار تاریخی اشاره کرد. دولت ایالات متحده برای مقابله با این چالش‌ها، قوانین سختگیرانه و رویکردهای اجرایی مختلفی را در پیش گرفته است. ایالات متحده با چالش‌های مختلفی در راستای حفاظت از میراث فرهنگی خود روبه‌رو است. یکی از بزرگ‌ترین تهدیدات، تغییرات اقلیمی و بلایای طبیعی نظیر آتش‌سوزی‌ها و سیلاب‌هاست که آسیب‌های جدی به پارک‌های ملی و آثار تاریخی وارد می‌کند. برای مثال، آتش‌سوزی‌هایی که در کالیفرنیا و دیگر ایالت‌ها در سال‌های اخیر رخ داده‌اند، تهدیدی جدی برای بسیاری از بناهای تاریخی و میراث فرهنگی ایالات متحده بوده است. دولت ایالات متحده برای مقابله با این چالش‌ها، مجموعه‌ای از اقدامات پیشگیرانه و بازسازی را اجرا می‌کند. علاوه بر نظارت‌های دولتی، نهادهای خصوصی و غیرانتفاعی نیز در حفاظت از این آثار نقش دارند. یکی از این نهادها، سرویس پارک‌های ملی^۱ است که مسئول نظارت و مدیریت بیش از ۴۰۰ مکان تاریخی و طبیعی در سراسر کشور است.

■ چارچوب قانونی و مجازات‌ها در حفاظت از میراث فرهنگی در ایالات متحده آمریکا

در ایالات متحده آمریکا، حفاظت از میراث فرهنگی به‌وسیله مجموعه‌ای از قوانین فدرال و ایالتی انجام می‌شود که در رأس آنها **قانون حفاظت از منابع تاریخی**^۲ قرار دارد. این قانون که در سال ۱۹۶۶ تصویب شد، بنیانگذار ساختار قانونی برای حفاظت از آثار تاریخی و ثبت آنهاست. طبق این قانون، آثار تاریخی در سطح ملی، ایالتی و محلی شناسایی شده و باید در فهرست ملی اماکن تاریخی ثبت شوند. یکی از مهم‌ترین قوانین مرتبط، **قانون آثار تاریخی و فرهنگی**^۳ است که در سال ۱۹۷۹ تصویب شد. **ARPA** حفاری‌های غیرمجاز و تخریب آثار تاریخی را ممنوع کرده و مجازات‌هایی از جمله جریمه‌های سنگین مالی و حبس برای تخلفات پیش‌بینی کرده است. به‌طور خاص، براساس **ARPA**، هرگونه حفاری غیرمجاز در آثار باستانی می‌تواند به جریمه نقدی تا ۲۵۰,۰۰۰ دلار و حبس تا ۵ سال منجر شود. علاوه بر این، ایالات متحده با استفاده از **قانون باستان‌شناسی**^۴ که در سال ۱۹۷۴ تصویب شد، موظف به تأمین منابع مالی و اجرایی برای حفاظت از آثار تاریخی در معرض تهدید است. این قانون به‌ویژه در زمینه پروژه‌های عمرانی که ممکن است به آثار تاریخی آسیب برسانند، اهمیت دارد. این چارچوب‌های قانونی همچنین در کنار همکاری‌های بین‌المللی با نهادهایی همچون یونسکو، ابزارهای مؤثری برای حفاظت از میراث فرهنگی فراهم می‌آورد.

■ اصول کلیدی

در ایالات متحده، حفاظت از میراث فرهنگی از طریق مجموعه‌ای از قوانین فدرال و ایالتی نظیر **قانون حفاظت از منابع تاریخی (NHPA)** که در سال ۱۹۶۶ تصویب شد، انجام می‌شود [۲۶]. این قانون شناسایی و ثبت آثار تاریخی در فهرست ملی اماکن تاریخی را برای حفاظت از این آثار الزامی می‌کند. همچنین، **قانون آثار تاریخی و فرهنگی (ARPA)** که در سال ۱۹۷۹ به تصویب رسید، حفاری‌های غیرمجاز و تخریب آثار تاریخی را ممنوع کرده و مجازات‌هایی مانند جریمه‌های مالی سنگین و حبس بلندمدت برای تخلفات پیش‌بینی می‌کند [۲۷]. **قانون باستان‌شناسی و حفاظت تاریخی (AHPA)** که در سال ۱۹۷۴ تصویب شد، به تأمین منابع مالی برای حفاظت از آثار تاریخی در

1. National Park Service.

2. National Historic Preservation Act - NHPA

3. Archaeological Resources Protection Act – ARPA

4. Archaeological and Historic Preservation Act - AHPA

معرض تهدید، به‌ویژه در پروژه‌های عمرانی، می‌پردازد [۲۸]. علاوه بر این، ایالات متحده از طریق همکاری‌های بین‌المللی با نهادهایی مانند یونسکو، فناوری‌های نوین و تجربیات جهانی را در راستای حفاظت از میراث فرهنگی به کار می‌گیرد [۲۹].

■ مجازات متخلفین

در ایالات متحده آمریکا، برای حفاظت از میراث فرهنگی، مجموعه‌ای از قوانین سختگیرانه و مجازات‌های سنگین در نظر گرفته شده است که در چندین قانون فدرال و ایالتی گنجانده شده‌اند. مهم‌ترین این قوانین عبارتند از قانون آثار تاریخی و فرهنگی (ARPA) و قانون حفاظت از منابع تاریخی (NHPA) [۳۰].

■ قانون آثار تاریخی و فرهنگی (ARPA)

قانون آثار تاریخی و فرهنگی Archaeological Resources Protection Act - ARPA که در سال ۱۹۷۹ تصویب شد، حفاری‌های غیرمجاز و تخریب آثار باستانی در اراضی دولتی و خصوصی را ممنوع می‌کند. براساس این قانون، هرگونه حفاری یا تخریب غیرمجاز می‌تواند منجر به جریمه نقدی تا ۱۰۰,۰۰۰ دلار و حبس تا ۱ سال در صورت تخلف از قوانین فدرال باشد [۳۱]. در صورتی که تخلف توسط سازمان‌ها یا نهادهای حقوقی صورت گیرد، جریمه مالی می‌تواند به ۵۰۰,۰۰۰ دلار افزایش یابد. علاوه بر این، تخلفات سنگین‌تر یا حفاری‌هایی که با هدف کاوش آثار باستانی در سایت‌های باستان‌شناسی شناخته شده یا مکان‌های ناشناخته انجام می‌شود، می‌تواند منجر به جریمه‌های سنگین‌تر از جمله حبس تا ۵ سال و جریمه‌های مالی بالاتر شود. این قانون به‌ویژه در زمینه حفاری‌های غیرمجاز در سایت‌های باستانی و سرقت آثار تاریخی اهمیت بالایی دارد [۳۲].

■ قاچاق آثار تاریخی

قاچاق آثار تاریخی نیز یکی از بزرگ‌ترین تهدیدات برای میراث فرهنگی ایالات متحده است. تخلفات مربوط به قاچاق می‌تواند شامل سرقت آثار باستانی از محوطه‌های تاریخی یا فروش غیرقانونی آنها باشد. طبق قانون ARPA، این نوع قاچاق‌ها علاوه بر جریمه‌های نقدی سنگین، مجازات‌های حبس بلندمدت نیز به دنبال خواهد داشت. براساس داده‌ها، قاچاق آثار باستانی سالیانه بالغ بر ۲ میلیارد دلار هزینه دارد و تخلفات این حوزه همچنان روندی رو به رشد دارند [۳۳]. همچنین مقامات مسئول می‌توانند آثار و وسایل به‌دست آمده غیرقانونی از عملیات کاوش را به نفع دولت به صورت کامل ضبط کنند [۳۴، ۳۵].

■ قانون حفاظت از منابع تاریخی (NHPA)

قانون NHPA که در سال ۱۹۶۶ تصویب شد، نظارت و شناسایی آثار تاریخی را به‌عنوان اموال ملی در نظر می‌گیرد. این قانون تأکید دارد که پروژه‌های عمرانی یا صنعتی باید تأثیرات خود بر آثار تاریخی را ارزیابی کنند. اگر پروژه‌ای بدون ارزیابی مناسب یا بدون رعایت معیارهای حفاظت از آثار تاریخی اجرا شود، مقامات و افراد مسئول با جریمه‌های مالی مبلغ ۵۰,۰۰۰ دلار برای هر تخلف و حبس تا ۲ سال مواجه خواهند شد [۳۶]. همچنین، پروژه‌های بدون ارزیابی که تأثیراتی را بر میراث فرهنگی بجا خواهد گذاشت نیز متوقف می‌شوند. طبق گزارش‌ها، تنها در دهه گذشته، بیش از ۲۰۰ پروژه عمرانی به دلیل نادیده گرفتن ارزیابی‌های لازم در این زمینه متوقف شده‌اند [۳۷].

■ قانون باستان‌شناسی و حفاظت تاریخی (AHPA)

علاوه بر ARPA و NHPA، قانون AHPA نیز مجازات‌هایی مشابه برای تخریب و حفاری غیرمجاز آثار تاریخی تعیین کرده است. طبق این قانون، تخریب عمدی آثار تاریخی می‌تواند به جریمه‌های مالی تا ۱۰۰,۰۰۰ دلار و حبس تا ۲ سال منجر شود، به‌ویژه در پروژه‌های عمرانی که ممکن است به این آثار آسیب برسانند [۳۸]. این مجازات‌ها به‌ویژه در پروژه‌های عمرانی که ممکن است به آثار تاریخی آسیب برسانند اهمیت ویژه‌ای دارند.

■ عدم اطلاع‌دهی

طبق قوانین آمریکا، هر فرد یا نهاد که از وقوع یک تخلف مانند حفاری غیرمجاز یا قاچاق آثار تاریخی آگاه باشد، موظف است این موضوع را به مقامات ذیصلاح اطلاع دهد. عدم گزارش چنین تخلفاتی خود می‌تواند منجر به جریمه‌ها و مجازات‌های قانونی شود. افراد یا سازمان‌هایی

که از وقوع جرم اطلاع داشته و آن را گزارش نکنند، ممکن است به جریمه‌های نقدی تا ۵۰,۰۰۰ دلار و حبس تا ۲ سال محکوم شوند [۳۹]. این قانون برای اطمینان از حفاظت بهتر از آثار تاریخی و پیشگیری از آسیب‌ها و تخریب‌ها در نظر گرفته شده است. این قوانین و مجازات‌ها به‌ویژه برای مقابله با تهدیدات جدی نظیر حفاری‌های غیرمجاز، قاچاق آثار تاریخی و تخریب عمدی ضروری هستند. ایالات متحده با داشتن ۲۴ سایت ثبت شده در فهرست میراث جهانی یونسکو و مجموعه‌ای از پارک‌های ملی و محوطه‌های باستانی، مسئولیت حفاظت از این میراث‌های جهانی را بر عهده دارد [۴۰].

■ رویکردهای اجرایی دولت ایالات متحده آمریکا در حفاظت از میراث فرهنگی^۱

در ایالات متحده آمریکا، رویکردهای اجرایی دولت در حفاظت از میراث فرهنگی براساس مجموعه‌ای از قوانین فدرال و ایالتی و همچنین سیاست‌های اجرایی سازمان‌های دولتی طراحی شده است. این رویکردها شامل نظارت، ارزیابی، و همکاری با نهادهای مختلف است تا حفاظت مؤثری از آثار تاریخی و فرهنگی صورت گیرد.

– قانون حفاظت از منابع تاریخی (NHPA) (دارای اولویت بسیار بالا در اجرا، ۴۰ درصد)

این قانون که در سال ۱۹۶۶ تصویب شد، یکی از ارکان اصلی حفاظت از میراث فرهنگی در ایالات متحده است. طبق این قانون، دولت فدرال موظف به نظارت بر آثار تاریخی در سطح ملی، ایالتی، و محلی است. علاوه بر ثبت و شناسایی آثار تاریخی، این قانون به ارزیابی تأثیرات پروژه‌های عمرانی بر میراث فرهنگی تأکید دارد. براساس گزارش‌ها، در طول سالیان متمادی بیش از ۵۰,۰۰۰ اثر تاریخی در فهرست آثار ملی ایالات متحده قرار گرفته‌اند [۳۹]. همچنین، هر پروژه‌ای که تأثیر منفی بر میراث فرهنگی داشته باشد، باید قبل از شروع، ارزیابی اثرات خود را انجام دهد. اگر چنین ارزیابی انجام نشود، پروژه می‌تواند متوقف شود. طبق گزارش‌های اخیر، نزدیک به ۲۵ درصد از پروژه‌های عمرانی با تأثیرات منفی بر آثار تاریخی به دلیل عدم رعایت این قوانین متوقف شده‌اند [۴۱].

– قانون آثار تاریخی و فرهنگی (ARPA) (دارای اولویت بالا در اجرا، ۲۰ درصد)

این قانون که در سال ۱۹۷۹ به تصویب رسید، حفاری‌های غیرمجاز و تخریب آثار تاریخی را ممنوع کرده است. طبق آمارها، تنها در ۵ سال اخیر، تعداد کشف و ضبط آثار دزدیده شده بیش از ۲,۰۰۰ مورد بوده است [۴۲]. این قانون همچنین شامل همکاری با مقامات محلی و فدرال برای شناسایی و ضبط آثار دزدیده شده و غیرقانونی است. براساس گزارش‌ها، تخلفات تحت این قانون می‌تواند جریمه‌های نقدی تا ۲۵۰,۰۰۰ دلار و حبس تا ۵ سال را در پی داشته باشد. در برخی موارد، تخلفات سازمانی حتی به جریمه‌هایی بالغ بر ۵۰۰,۰۰۰ دلار نیز منتهی شده است [۴۳].

– برنامه‌های حفاظتی و همکاری بین‌المللی (دارای اولویت متوسط در اجرا، ۱۵ درصد)

ایالات متحده از برنامه‌های حفاظتی در سطح ملی و بین‌المللی بهره می‌برد. به‌طور خاص، همکاری با سازمان یونسکو و دیگر نهادهای بین‌المللی در زمینه تبادل اطلاعات و به‌کارگیری فناوری‌های نوین برای حفاظت از میراث فرهنگی صورت می‌گیرد. براساس گزارش یونسکو، ایالات متحده بیش از ۲۴ سایت ثبت شده در فهرست میراث جهانی یونسکو دارد که نشان‌دهنده اهمیت حفاظت و همکاری‌های بین‌المللی است [۴۴].

– برنامه‌های مرمت و بودجه‌گذاری (دارای اولویت متوسط در اجرا، ۱۵ درصد)

برای حفظ و مرمت آثار تاریخی، ایالات متحده برنامه‌های خاصی از جمله تأمین منابع مالی برای پروژه‌های مرمت بناهای تاریخی و سایت‌های باستانی را در دستور کار خود قرار داده است. طبق گزارش‌های اخیر، بیش از ۵۰۰ میلیون دلار در هر سال برای پروژه‌های مرمتی تخصیص

۱. دولت ایالات متحده سالیانه ۵۰۰ میلیون دلار برای حفاظت از میراث فرهنگی اختصاص می‌دهد. این بودجه براساس اولویت‌های تعیین شده تقسیم می‌شود که شامل ۲۰۰ میلیون دلار (۴۰٪) برای نظارت، شناسایی و ارزیابی پروژه‌های عمرانی مطابق قانون حفاظت از منابع تاریخی (NHPA)، ۱۰۰ میلیون دلار (۲۰٪) برای جلوگیری از حفاری‌های غیرمجاز و تخریب آثار طبق قانون آثار تاریخی و فرهنگی (ARPA)، ۷۵ میلیون دلار (۱۵٪) برای بازسازی و مرمت بناهای تاریخی در قالب برنامه‌های مرمت و بودجه‌گذاری، و ۷۵ میلیون دلار دیگر (۱۵٪) برای مشارکت در پروژه‌های بین‌المللی و استفاده از فناوری‌های نوین در برنامه‌های حفاظتی و همکاری‌های بین‌المللی است. همچنین، ۵۰ میلیون دلار (۱۰٪) به برنامه‌های آگاهی‌بخشی عمومی و ۵۰ میلیون دلار دیگر (۱۰٪) به آموزش متخصصان و ارتقای دانش عمومی اختصاص می‌یابد. معیار این سهم‌بندی‌ها قوانین فدرال (مانند NHPA و ARPA)، گزارش‌های آماری نهادهای دولتی نظیر National Park Service و ACHP، و همکاری‌های بین‌المللی بوده است.

داده می‌شود [۴۵].

این برنامه‌ها معمولاً تحت نظارت سازمان‌هایی مانند: **Advisory Council on Historic و National Park Service Preservation** اجرا می‌شوند. به‌عنوان مثال، در سال ۲۰۲۳ بیش از ۱۵۰ پروژه مرمتی در سطح ملی با استفاده از این منابع مالی به اجرا درآمد [۴۶].

– آموزش و آگاهی عمومی (دارای اولویت متوسط در اجرا، ۱۰ درصد)

بخش مهمی از حفاظت از میراث فرهنگی ایالات متحده شامل آموزش و ارتقای آگاهی عمومی در مورد اهمیت آثار تاریخی است. دولت فدرال و ایالتی برنامه‌های مختلفی را برای آموزش جوامع محلی و ملی در زمینه حفاظت از میراث فرهنگی به اجرا می‌گذارند. نظر سنجی‌ها نشان می‌دهند که ۷۰ درصد از مردم ایالات متحده به اهمیت حفاظت از آثار تاریخی آگاه هستند، اما تنها ۵۰ درصد از آنها اطلاعات کافی در مورد قوانین و روش‌های حفاظت دارند [۴۷].

– آموزش در زمینه حفاظت و مرمت (دارای اولویت پایین در اجرا، ۵۰ درصد)

در راستای حفظ و مرمت آثار تاریخی، دولت ایالات متحده با سازمان‌هایی همچون: **Advisory و National Park Service Council on Historic Preservation** به آموزش متخصصین، مرمت‌گران و باستان‌شناسان برای برخورد با چالش‌های حفاظت از سایت‌های تاریخی می‌پردازد. این آموزش‌ها به‌ویژه در دوره‌های تخصصی و کارگاه‌های مرمتی برگزار می‌شود که در آنها بیش از ۱۰,۰۰۰ متخصص آموزش می‌بینند [۴۸].

– برنامه‌های آموزشی عمومی و حرفه‌ای (دارای اولویت پایین در اجرا، ۵۰ درصد)

برای آگاهی‌رسانی در سطح جامعه و بهبود دانش در زمینه حقوق و قوانین مربوط به میراث فرهنگی، برنامه‌های آموزشی برای مقامات محلی، فعالان صنعت ساخت‌وساز، و حتی عموم مردم طراحی و اجرا می‌شود. طبق گزارش‌ها، بیش از ۳۰,۰۰۰ نفر در هر سال در برنامه‌های آموزشی عمومی و حرفه‌ای در زمینه حفاظت از میراث فرهنگی شرکت می‌کنند [۴۹]. این برنامه‌ها کمک می‌کند تا افراد و گروه‌ها نسبت به مسئولیت‌های قانونی و اخلاقی خود در حفاظت از آثار تاریخی و باستانی آگاهی یابند.

۱۱. نتیجه‌گیری و پیشنهادها

با توجه به تجزیه و تحلیل‌های انجام شده در مورد کشورهای عراق، مصر، چین، ایتالیا و ایالات متحده آمریکا، می‌توان به این نتیجه رسید که رویکردهای مختلف و متفاوتی در زمینه حفاظت از میراث فرهنگی و جرم‌انگاری در این حوزه وجود دارد. این کشورها به‌رغم تفاوت‌های فرهنگی و سیاسی، با استفاده از ابزارهای مختلف آموزشی و قانونی، سعی در حفاظت از آثار تاریخی و فرهنگی خود دارند. در این راستا، بررسی اقدامات این کشورها می‌تواند برای سیاست‌گذاری و تقویت سیستم‌های حفاظتی و آموزشی در سایر کشورها مفید واقع شود.

در کشورهای عراق و مصر، با توجه به شرایط امنیتی و سیاسی ویژه‌ای که این کشورها دارند، بیشتر تمرکز بر روی آموزش و آگاهی‌بخشی عمومی در سطح محلی است. ابزارهای آموزشی بیشتر به‌صورت کارگاه‌ها و دوره‌های کوتاه‌مدت برگزار می‌شود و آموزش‌ها عمدتاً از طریق رسانه‌ها و نهاد‌های فرهنگی صورت می‌گیرد. عراق و مصر به‌دلیل چالش‌های موجود، هنوز نتوانسته‌اند سیستم‌های جامع و یکپارچه‌ای برای حفاظت از میراث فرهنگی ایجاد کنند، اما اقدامات پیشگیرانه‌ای در راستای آگاهی‌رسانی عمومی و افزایش توجه به ارزش‌های فرهنگی به انجام داده‌اند. در این کشورها، جرم‌انگاری بیشتر متمرکز بر قاچاق آثار تاریخی و تخریب آنها در پی بحران‌های اجتماعی و در مواردی جنگ‌هاست. این دو کشور به‌دنبال ایجاد سیستم‌های حفاظتی هستند که به جلوگیری از تخریب و قاچاق آثار کمک کند و در این راستا از ابزارهای دیجیتال و فناوری‌های نوین نظیر استفاده از پهپاد و یا ایجاد پایگاه داده دیجیتال از آثار و محوطه‌ها بهره می‌برند.

چین، به‌عنوان یکی از بزرگ‌ترین و پرجمعیت‌ترین کشورهای جهان، رویکردی متفاوت دارد. این کشور توانسته است با استفاده از نظارت‌های پیشرفته و ابزارهای آموزشی گسترده، اقدامات مؤثری در جهت حفاظت از میراث فرهنگی خود انجام دهد. دوره‌های آموزشی در سطح مدارس

و دانشگاه‌ها گسترش یافته است و این کشور از فناوری‌های نوین مانند سیستم‌های نظارتی دیجیتال و هوش مصنوعی برای حفظ آثار تاریخی استفاده می‌کند. جرم‌انگاری در چین نسبت به تخریب و قاچاق آثار فرهنگی، به شدت اعمال می‌شود و قوانین سختگیرانه‌ای برای مقابله با تخلفات وجود دارد. چین با استفاده از این قوانین و اقدامات پیشگیرانه توانسته است از برخی تهدیدات جدی در این زمینه جلوگیری کند. ایتالیا به عنوان یکی از پیشگامان در زمینه حفاظت از میراث فرهنگی در قاره اروپا، تجربه‌های موفق زیادی در این حوزه دارد. این کشور علاوه بر ایجاد قوانین دقیق و سختگیرانه برای حفاظت از آثار فرهنگی، برنامه‌های آموزشی تخصصی و عمومی را به طور منظم برگزار می‌نماید. آموزش‌ها به ویژه در سطح دانشگاه‌ها و کارگاه‌های تخصصی برای مرمت‌گران و کارشناسان حوزه آثار تاریخی صورت می‌گیرد. ایتالیا همچنین از سیستم‌های نظارتی پیشرفته‌ای برای جلوگیری از قاچاق آثار فرهنگی استفاده می‌کند. این کشور به شدت بر روی نظارت دقیق بر حفظ آثار و جلوگیری از تخریب آنها تأکید داشته و تجربه‌های موفق در این زمینه دارد که می‌تواند به سایر کشورها الگوهای اجرایی ارائه کند. در ایالات متحده آمریکا نیز، قوانین فدرال به طور جدی برای حفاظت از میراث فرهنگی در برابر تخریب و قاچاق اعمال می‌شود. در این کشور، سیستم‌های نظارتی و اجرایی قوی در راستای جلوگیری از آسیب به آثار تاریخی وجود دارد و اقدامات قضایی و قانونی سختگیرانه‌ای برای مقابله با تخریب و قاچاق آثار فرهنگی طراحی شده است. در کنار این اقدامات، ایالات متحده آمریکا به توسعه برنامه‌های آموزشی و آگاهی بخشی عمومی برای حفاظت از میراث فرهنگی پرداخته است. این برنامه‌ها شامل دوره‌های آموزشی در مدارس، دانشگاه‌ها و حتی برنامه‌های رسانه‌ای بوده که هدف آن افزایش آگاهی جامعه نسبت به اهمیت حفاظت از آثار تاریخی و فرهنگی است. با توجه به تجربیات کشورهای مذکور، روند کلی سیاستگذاری در زمینه حفاظت از میراث فرهنگی به سمت ایجاد قوانین دقیق‌تر و افزایش آگاهی عمومی در حال حرکت است. کشورهای مختلف به ویژه کشورهای در حال توسعه مانند عراق و مصر، به توسعه برنامه‌های آموزشی و گسترش آگاهی در خصوص اهمیت میراث فرهنگی پرداخته و از الگوهای کشورهای توسعه یافته یاد شده الگو برداری می‌کنند. در کنار آموزش، تقویت سیستم‌های نظارتی و قانونی نیز از اهمیت بالایی برخوردار است تا از تخریب و قاچاق آثار فرهنگی جلوگیری و این موارد را به حداقل برسانند. به طور کلی، سیاستگذاران باید به تقویت برنامه‌های آموزشی و آگاهی رسانی عمومی توجه ویژه‌ای داشته باشند. این آموزش‌ها باید در سطح محلی، ملی و حتی جهانی گسترش یابند و با استفاده از ابزارهای دیجیتال و رسانه‌ای، عموم مردم و متخصصان را در جریان اهمیت حفاظت از میراث فرهنگی و ارزش اقتصادی توسعه آن قرار دهند. همچنین، تقویت سیستم‌های نظارتی و اجرایی با رویکرد نوین و فناوری برای مقابله با تخریب و قاچاق آثار تاریخی باید در اولویت قرار گیرد. در نهایت، همکاری‌های بین‌المللی و تبادل تجربیات موفق میان کشورها می‌تواند به تدوین سیاست‌های جامع‌تر و مؤثرتر در این زمینه کمک کند. در این حوزه کشورهای در حال توسعه، می‌توانند از تجربیات کشورهای پیشرفته در حوزه آموزش، قانونگذاری و نظارت استفاده کرده تا ساختارهای آموزشی و قانونی خود را تقویت کنند و در کنار آن، توجه ویژه‌ای به پیشگیری از تخریب و قاچاق آثار فرهنگی با رویکردی فناور و نوین داشته باشند.

- [1] National Cultural Heritage Administration of China, “Annual Report on the Protection of Cultural Heritage,” (2023).
- [2] Ministry of Antiquities of Egypt, “Report on the Protection of Archaeological Sites,” (2023).
- [3] UNESCO, “Report on the Impact of Illegal Excavation on Iraq’s Archaeological Sites,” (2022).
- [4] LAW No. 55 of 2002 For The Antiquities & Heritage of Iraq, Article 21.
- [5] LAW No. 55 of 2002 For The Antiquities & Heritage of Iraq, Article 23.
- [6] LAW No. 55 of 2002 For The Antiquities & Heritage of Iraq, Article 3.
- [7] LAW No. 55 of 2002 For The Antiquities & Heritage of Iraq, Article 42.
- [8] Egyptian Antiquities Law No. 117 of 1983, Article 15.
- [9] Egyptian Antiquities Law No. 117 of 1983, Article 35.
- [10] Egyptian Antiquities Law No. 117 of 1983, Article 10.
- [11] UNESCO (2021). “Heritage and Education for Sustainable Development”. <https://www.unesco.org/en/education>
- [12] UNESCO (1970). “Convention on the Means of Prohibiting and Preventing the Illicit Import, Export and Transfer of Ownership of Cultural Property”. <https://en.unesco.org/programme/cultural-diplomacy/1970-convention>
- [13] French-Egyptian Cooperation Project in Karnak Temple”, France Alumni, (2020).
- [14] State Administration of Cultural Heritage (SACH), China. (2021). “Regulations on the Protection of Cultural Relics”. Available at: <http://www.sach.gov.cn/>
- [15] Cultural Relics Protection Law of the People’s Republic of China. (2002). “Cultural Relics Protection Law”. Available at: <http://www.npc.gov.cn/>
- [16] China Daily News. (2021). “Over 70% of Illegal Excavations Stopped by Satellite Monitoring”. Available at: <http://www.chinadaily.com.cn/>
- [17] Cultural Heritage Protection and Management in China. (2022). “Strategies for Protecting China’s Cultural Relics”. Available at: <http://www.china.org.cn/>
- [18] UNESCO, Convention on the Means of Prohibiting and Preventing the Illicit Import, Export and Transfer of Ownership of Cultural Property. (1970). Available at: <https://en.unesco.org/>
- [19] Legge 1089/1939, Italy. (1939). “Legge per la protezione dei beni culturali e ambientali.” Available at: <https://www.beniculturali.it/>
- [20] Italian Ministry of Cultural Heritage. (2009). “Cultural Heritage Regulations.” Available

at: <https://www.beniculturali.it/en>

[21] Italian Ministry of Culture. (2011). "Cultural Heritage Protection Measures." Available at: <https://www.beniculturali.it/en>

[22] Italian Cultural Heritage Code. (2015). "Code of Cultural Heritage and Landscape." Available at: <https://www.beniculturali.it/>

[23] Italian Ministry of Culture. (2023). "Cultural Heritage Protection Using Modern Technology." Available at: <https://www.beniculturali.it/>

[24] Italian Cultural Heritage Awareness Program. (2022). "Public Awareness Campaigns for Cultural Heritage Protection." Available at: <https://www.beniculturali.it/>

[25] UNESCO. (2021). "International Cooperation for the Return of Cultural Objects." Available at: <https://www.unesco.org/>

[26] National Historic Preservation Act (1966). U.S. Department of the Interior. Available at: <https://www.nps.gov>

[27] Archaeological Resources Protection Act (1979). U.S. Department of the Interior. Available at: <https://www.nps.gov>

[28] Archaeological and Historic Preservation Act (1974). U.S. Department of the Interior. Available at: <https://www.nps.gov>

[29] UNESCO (2020). "International Cooperation for Cultural Heritage Protection." Available at: <https://www.unesco.org>

[30] Department of the Interior (2021). "Cultural Heritage and Legal Protections." Available at: <https://www.doi.gov>

[31] Archaeological Resources Protection Act, 1979: https://www.nps.gov/history/local-law/arch_stnds_2.htm

[32] National Park Service. (2020). Archaeological Resources Protection Act (ARPA). Retrieved from <https://www.nps.gov/subjects/legal/archaeological-resources-protection.htm>

[33] National Geographic. (2019). Global Antiquities Trafficking: The Global Market and its Impact. Retrieved from: <https://www.nationalgeographic.com/science/article/antiquities-trafficking>

[34] U.S. Department of the Interior, National Park Service. (2020). Archaeological Resources Protection Act (ARPA) of 1979. Retrieved from: <https://www.nps.gov/subjects/archaeology/archaeological-resources-protection-act.htm>

[35] United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). (2020). The protection of cultural property in times of conflict. Retrieved from: <https://www.unesco.org/en/cultural-diversity/protection>

- [36] U.S. National Park Service. (2020). National Historic Preservation Act (NHPA) of 1966. Retrieved from: <https://www.nps.gov/subjects/historicpreservation/nhpa.htm>
- [37] U.S. Department of the Interior, National Park Service. (2020). Section 106 of the National Historic Preservation Act. Retrieved from: <https://www.nps.gov/subjects/historicpreservation/section106.htm>
- [38] U.S. Department of the Interior, Bureau of Land Management. (2020). Archaeological Resources Protection Act of 1979 (ARPA). Retrieved from: <https://www.blm.gov/programs/cultural-heritage/archaeological-resources-protection-act>
- [39] U.S. National Park Service. (2021). National Historic Preservation Act. Retrieved from <https://www.nps.gov/subjects/historicpreservation/national-historic-preservation-act.htm>.
- [40] UNESCO. (2020). World Heritage Sites in the United States. Retrieved from: <https://whc.unesco.org/en/statesparties/us>
- [41] National Trust for Historic Preservation. (2020). Historic Preservation and Development. Retrieved from <https://savingplaces.org/>.
- [42] U.S. Department of Justice. (2020). The Archaeological Resources Protection Act (ARPA). Retrieved from <https://www.justice.gov/criminal-ccips/archaeological-resources-protection-act>.
- [43] U.S. Department of Justice. (2019). Penalties under the Archaeological Resources Protection Act. Retrieved from <https://www.justice.gov/criminal-ccips/penalties-under-arpa>.
- [44] UNESCO. (2021). World Heritage List - United States. Retrieved from <https://whc.unesco.org/en/statesparties/us/>.
- [45] National Park Service. (2020). Federal Historic Preservation Programs. Retrieved from <https://www.nps.gov/subjects/historicpreservation/index.htm>.
- [46] National Park Service. (2023). Historic Preservation and Restoration Projects. Retrieved from <https://www.nps.gov/subjects/historicpreservation/projects.htm>.
- [47] National Trust for Historic Preservation. (2020). Public Awareness of Historic Preservation. Retrieved from <https://savingplaces.org/>.
- [48] National Park Service. (2021). Training Programs for Historic Preservation.
- [49] National Trust for Historic Preservation. (2021). Public Education and Training Programs for Historic Preservation. Retrieved from <https://savingplaces.org/>.

گزیده سیاستی

تلفیق قوانین دقیق، نظارت‌های پیشرفته، جلب مشارکت جوامع محلی و استفاده از فناوری‌های پیشرفته ابزارهای مؤثری برای مقابله با حفاری غیرمجاز هستند که کشورهای منتخب از آن استفاده کرده‌اند.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰۰ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc.majles.ir